

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Lenka Korfantová

Grafomotorické aktivity v primárnom vzdelávaní

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Lenka Korfantová

Kontakt na autora: Spojená škola sv. Košických mučeníkov, Čordákova 50, Košice
lenka.korfant@gmail.com

Názov OPS/OSO: Grafomotorické aktivity v primárnom vzdelávaní

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
XII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Zita Sedláková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Grafomotorika, grafomotorické aktivity, motivácia

Anotácia

Práca poskytuje informácie o grafomotorických cvičeniach ako spôsoboch koncentrácie a podpore efektivity na hodinách slovenského jazyka a literatúry v nultom ročníku primárneho vzdelávania. Vychádzam z mojich doterajších pedagogických skúseností v školskej praxi. Keďže nultý ročník je v škole veľkým medzníkom, ukladá na žiakov prvé veľké povinnosti, úlohy a plní aj veľké očakávania žiakov z „veľkej školy“, tak vzájomná súčinnosť musí prebiehať takými metódami a formami vzdelávania, organizáciou vyučovacích podmienok, motiváciou, aby boli obojstranne naplnené všetky očakávania. Zvládne to len kreatívny učiteľ hravými a konštruktívnymi prístupmi, ktorými môže pôsobiť efektívne a organizovane na dosiahnutie očakávaných výsledkov. Odkaz tejto práce by som rada zanechala všetkým pedagógom predprimárneho a primárneho vzdelávania a hlavne začínajúcim pedagógom.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Rozvoj motoriky žiaka v nultom ročníku

174/2010- KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	7
1.1 Grafomotorika	7
1.2 Druhy grafomotorických aktivít	8
1.3 Efektivita vyučovania	9
2 NÁMETY GRAFOMOTORICKÝCH AKTIVÍT	11
2.1 Vyvodenie písmena A	11
2.2 Vyvodenie písmena E	12
2.3 Vyvodenie písmena I	14
2.4 Vyvodenie písmena O	15
2.5 Vyvodenie písmena U	17
2.6 Vyvodenie písmena M	18
2.7 Vyvodenie písmena L	20
2.8 Vyvodenie písmena V	21
3 KONCEPT VYUČOVACEJ HODINY	25
ZÁVER	31
ZOZNAM PRÍLOH	34

ÚVOD

Vedieť čítať a písať patrí k základným vlastnostiam civilizovaného človeka. Ide o najčastejšiu komunikatívnu formu, ktorou zaznamenávame svoje myšlienky, pocity, poznatky, správy či umelecké prejavy a komunikáciu s okolitým svetom. Prostredníctvom reči, písma a kresby sa môže človek presadiť, rozvíjať svoju osobnosť, vypovedať o estetických a etických kvalitách, ovplyvňovať seba a druhých.

Do školského prostredia, vrátane primárneho či predprimárneho vzdelávania rásne vstupuje nový trend vzdelávania s využívaním moderných informačných technológií, ktorý však nemôže nahradiť rukopis, jeho účelnosť, bezprostrednosť a osobný výraz. Informačno-komunikačné technológie automaticky vyžadujú, aby sa deti stali čo najrýchlejšie uvedomelými, prijímať, triediť, vyberať a efektívne použiť získané informácie. Táto potreba nás inšpiruje k výkonu a novému, ďalšiemu poznaniu v škole aj mimo nej, k rozvoju osobnej kreativity a kreatívnemu výkonu, pozitívnej stimulácii či inovačným pracovným postupom.

Cieľom práce je poskytnúť informácie o grafomotorických aktivitách ako spôsoboch koncentrácie a podpore efektivity na hodinách slovenského jazyka a literatúry v nultom ročníku primárneho vzdelávania. V teoretickej časti práce uvádzam informácie o grafomotorických poznatkoch, popisujem ich realizáciu, praktickú časť tvoria námety, zakomponovanie na vyučovacích hodinách a koncepty grafomotorických cvičení, ktoré sú overené v školskej praxi.

Vzhľadom na to, že písanie je jedinečná, no spočiatku náročná činnosť, stáva sa príprava na jej osvojenie dlhodobou záležitosťou. Aby sa predišlo stereotypom, či jednotvárnosti pri písaní a následným možným komplikáciám či nevôli na strane žiaka, prináša táto práca kolorit aktivizujúcich metód, ktoré ponúkajú na vyučovacích hodinách živosť a radosť z písania, čo je veľkým prínosom tejto práce.

Verím, že tieto informácie využijú v praxi začínajúci pedagógovia, pedagógovia z predprimárneho a primárneho vzdelávania, rodičia prvákov a všetci tí, ktorí chcú pomôcť začínajúcim školákovi.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Editori uvádzajú definície, ktoré gramotnosť stotožňujú, respektíve za jadro gramotnosti pokladajú predovšetkým schopnosť čítať. O písaní uvažujú ako o sekundárnom, lebo pri písaní sa so schopnosťou čítať nevyhnutne ráta, inak by išlo len o mechanické kopírovanie. Ďalším typom ešte pomerne jednoduchých definícií sú tie, ktoré hovoria o schopnosti čítať a písať súčasne. V tejto podobe sa gramotnosť s menšími obmenami vykladá vo väčšine všeobecných lexikografických publikácií (Zápotočná, 2004).

Gramotnosť je jedným z hlavných pojmov pedagogického výskumu a „reformujúcej sa“ pedagogickej praxe. Je všeobecne známe, že rôzne druhy gramotnosti (funkčná, čitateľská, matematická, prírodovedná a ďalšie) sa vzájomne podmieňujú a sú vzájomne prepojené uvádzajú Sihelská, Sihelský (2009, s. 8).

1.1 Grafomotorika

Súčasťou gramotnosti je spomínané písanie. Je zložitou činnosťou označovanou ako grafomotorika. Podľa autorov Looserová, 2001, Hartl, Hartlová, 2000 (in Doležalová, 2010, s. 12) je grafomotorika psychomotorická činnosť pri kreslení a písaní. Určite si vieme predstaviť situácie, pri ktorých sme videli deti kresliť alebo písať. Boli pri činnosti neskutočne sústredené, hrdé na výsledok svojej práce a to prispelo k ich satisfakcii a sebaistote. Grafomotorická činnosť je formou komunikácie a výrazovým prostriedkom. Pôsobí a je rozvíjaná s ostatnými zložkami gramotnosti.

Podmienkami pre úspešné rozvíjanie grafomotoriky sú:

- primeranosť aktivity (obsahom, témou, dĺžkou, prevedením),
- postupne zvyšovaná náročnosť činností,
- vzbudenie záujmu (hrou, novou činnosťou, grafickým prostriedkom, témou),
- začleniť grafomotorické činnosti do komplexnejšej situácie, lebo prirodzene vyplývajú zo situácie a deti ich necítia ako dril,
- povzbudzovanie a kladné hodnotenie,
- podnetná a pozitívna psychosociálna klíma (Doležalová, 2010, s. 21-25).

Obrázok 1 Rozvíjanie grafomotoriky

Prameň: archív autora

1.2 Druhy grafomotorických aktivít

Uvoľnenosť ruky, plynulosť a spôsob vedenia čiar pri písaní významnou mierou ovplyvňuje grafický výkon žiaka jeho chuť kresliť, písať. Grafomotorické schopnosti dieťaťa významnou mierou ovplyvnia písanie. Ak je grafomotorika neobratná, žiak môže mať ťažkosti učiť sa písať jednotlivé tvary písmen, písmo je neúhladné, znižuje sa čitateľnosť. Grafomotorická neobratnosť sa často odráža do tempa písania, ktoré je oproti tempu rovesníkov znížené. Samotný akt písania odčerpáva veľa pozornosti, ktorá potom neostáva na obsah písaného a tým sa zvyšuje chybovosť (Bednářová, Šmardová, 2012, s. 13).

Grafomotorické aktivity sú činnosti v ktorých sa uplatňuje písanie a kreslenie. Je ich veľké množstvo, je to nevyčerpatel'ný prameň, vytvorený na základe rôznych kritérií. Činnosti sa môžu robiť individuálne, skupinovo aj spoločne a môžu sa odohrávať v triede ale aj v prírode či pri záujmovej činnosti. Autorka Doležalová (2010, s. 38-45) uvádza rôzne činnosti s rôznymi pomôckami a materiálmi ale aj bez nich:

Cvičenie dlaní

Modelovanie modelovacou hmotou v dlaniach aj na podložke – gúľanie, valkanie, maľba celou dlaňou, cvičenie s drobným náčiním – loptičky, gumové krúžky, papier medzi dlane – púšťať a chytať ho, skrútkovanie, kotúľanie, hádzanie a chytanie lopty, poznávanie predmetov podľa hmatu, hladkanie rôznych materiálov podľa hmatu s rôznym povrchom, masáž dlaní loptičkou ježko, prírodninami – kamienok, gaštan, malé šišky, stláčanie gumových koliesok, krčenie papiera, umývanie rúk, mávanie, trenie dlaní o seba, tleskanie, hra na telo, vytlieskavanie mena, riekaniek a iné.

Cvičenia prstov

Modelovanie, manipulácia s drobnými predmetmi a materiálmi: mozaiky, koráliky, vhadzovanie drobných materiálov do fľaše s úzkym hrdlom, triedenie materiálov (hra na Popolušku), manipulácia so štipcom: vešanie prádla, pripevňovanie obrázkov na sieť, strihanie nožnicami (najprv strihať vo vzduchu, potom strihať pevný papier bez určenia smeru, strihať medzi dvoma linajkami, nakoniec strihať po jednej čiare), hrať sa s prstovými maňuškami, maľovať prstovými farbami), zaväzovať uzlíky, zapínanie gombíkov na oblečení, poukladať gombíky, plastové vrchnáky na stôl zľava doprava a opačne, skladanie a trhanie papiera, napínanie a zovretie prstov do dlane a iné.

Obrázok 2 Cvičenia prstov

Prameň: www.neposednenoznice.sk

Cvičenie končekov prstov

Solenie, cukrenie, posypávanie cesta makom – hra na cukrára, pekára a kuchára, úchop stuhy alebo šatky do končekov prstov, podávanie stuhy, šatky, preťahovanie špagátu, stuhy, šatky cez otvor, krúžok, práca s magnetickou tabuľou, vyberanie drobných predmetov z vedierka, z vrecúška, triedenie drobných predmetov, uchopenie a ťahanie tenkého špagátika a iné.

Cvičenie očí

Ak má byť dosiahnutá koordinácia ruky a oka a keď má žiak bez problémov kresliť a písať, je potrebné pripraviť aj pohyby očí. Cviky pomôžu pružnosti očných svalov, smerom pohybu, písaniu a prehliadaniu (Doležalová, 2010, s. 45). Najprv je potrebné opatrne vykročiť a malými krôčikmi postupovať od najjednoduchších cvikov až po skutočne náročné. Zámerný pohyb očí, ktorý uplynie na jednom bode a pritom sa pohybuje jednosmerne zľava doprava.

1.3 Efektivita vyučovania

Vyučovanie je efektívne vtedy, ak každý žiak z neho má čo najväčší zisk. Dobrá mienka žiakov o svojich schopnostiach a nádej na dobré výsledky sú veľkým motorom učenia. Efektivitu vyučovania výrazne zvyšuje dobrá motivácia. Motivovaní žiaci vytvárajú v triede atmosféru túžby po poznaní, samy ženú učiteľa dopredu. Efektivita vyučovania ovplyvňuje aj vznik rušivého správania, uvádza Kosová (2000, s. 110). Pre učiteľa je veľmi dôležité poznávať, ktoré motívy rozhodujú o tom, že žiak pekne alebo nedbalo píše. Keď žiak zapája do poznávania všetky svoje zmysly, vtedy si najlepšie zapamätá, je zaujaté činnosťou, vie skoncentrovať svoju pozornosť, a podľa svojich možností – vysvetliť pozorované skutočnosti. Vedomosti sú žiakom príjemné, nové poznania a vedomosti v nich vytvárajú nadšenie, a preto potrebujú absolvovať zaujímavú prácu, plnú podnetov, aby ich skúmavý duch a očakávania mohli byť uspokojené.

Obrázok 3 Zážitkové učenie s B. Jobusom

Prameň: archív autora

2 NÁMETY GRAFOMOTORICKÝCH AKTIVÍT

Grafomotorické zručnosti predstavujú súbor zručností, ktoré jedinec získa, ak systematicky podporujeme psychomotorické procesy a motoriky prostredníctvom aktivity dieťaťa. To, či ich dieťa zvládne, ovplyvňuje zmyslové vnímanie, vnímanie vlastného tela, hrubá a jemná motorika, koordinácia ruky a očí, regulácia svalového napätia, pozornosť, sústredenie sa, pamäť a predstavivosť dieťaťa (Pondelíková, 2011, s. 13). Nasledujúce aktivity sú orientované na podporu uvedených procesov tak, aby žiak získal spôsobilosti v oblasti grafomotoriky: aktivity zamerané na jemnú motoriku, reguláciu svalového napätia, aktivity zamerané na hmatové vnímanie, aktivity zamerané na auditívne vnímanie, aktivity zamerané na koordináciu rúk a očí a vizuálne vnímanie. Aktivity sa dajú realizovať rôzne dlho, podľa priebehu, záujmu, obtiažnosti a učiteľ stanovuje ich dĺžku.

Pre žiakov, u ktorých sa komunikačné schopnosti rozvinú v prvom polroku natoľko, že budú schopné diferencovať sluchom aj prvky ako hláska v slove, slovo vo vete, slabika - je možné zaradiť ako rozširujúce učivo aj prvé hlásky zo šlabikára pre 1. ročník ZŠ. Rozširujúce učivo by v každom prípade mali preberať len tí žiaci, ktorí zvládli sluchovú diferenciaciu prvkov reči a súčasne sú zrelé aj v oblasti grafomotoriky tak, že zvládnu písanie tvarov písmen (Vladová, 2004, s. 5).

2.1 Vyvodenie písmena A

Cieľ: Sledovať proces čítania a tleskaním vyjadriť rytmus básne. Zrakom rozlíšiť rovnaké tvary písmen. Orientovať sa v priestore podľa slovných pokynov. Obsahovo správne nadviazať na vyjadrenú myšlienku. Rozpoznať a vedieť nakresliť bodky (body).

Obsah: bod, samohláska A.

Pomôcky: text básne AUTO, napísaný veľkými tlačenými písmenami na formáte A3, prípadne cez IKT, abeceda veľkých tlačených písmen na plagáte, päť rovnako veľkých kartičiek s písmenom A, modelína, podložky na modelovanie, farbičky, pracovný list.

1. Navodenie témy AUTO

Aktivita: Mám auto.

Žiakom čítame báseň AUTO s bohatou frekvenciou hlásky a na začiatku slova. Prstom ukazujeme na čítané slová. Pozorujú postupný proces čítania zľava doprava, zhora dole, po slovách aj po riadkoch.

AUTO

MÁM JA AUTO ČERVENÉ,
RÝCHLE, PEKNÉ, MODERNÉ.
AUTO SVIETI NA ADAMA,
TRÚBI ASI NA ALANA.
IDE AUTO Z AMERIKY,
ZATOČÍ AJ DO AFRIKY,
AUTOSERVIS UROBÍM,
KAŽDÚ CHYBU OPRAVÍM.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Vytlieskavame rytmus básne AUTO

Spolu so žiakmi v stoji vytlieskavame po slabikách rytmus básne. Povzbudzujeme ich, aby sa zapojili do hrovej činnosti. Podľa záujmu opakujeme aktivitu 2–3-krát, môžeme sa rozdeliť na chlapcov, dievčatá a spoločne.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno A vyhladáme spoločne so žiakmi v abecede.

B) Písmeno A hľadáme v slovách.

Písmeno A napísané na kartičkách priradíme k začiatočnému písmenu slov napísaných na kartičkách: A – AUTO, A – AUTOBUS, A – ADAM, A – ABECEDA, A – ANANÁS, A – ALAN.

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Žiaci modelujú písmeno A z modelíny, plastelíny. Hotové písmená potom poukladajú na plochu podložky. Pritom ich usmerňujeme pokynmi vyjadrujúcimi priestorové vzťahy: polož doľava, hore, dole, doprava.

5. Reč

Hra: Príbeh o aute

So žiakmi vymýšľame krátky príbeh na tému „Auto s dobrým srdcom...“. Rozprávač-učiteľ motivuje žiakov, aby s fantáziou dopĺňali príbeh a súvisle obsahovo nadväzovali na predchádzajúcu výpoveď spolužiaka.

Nakoniec dáme *hádanky*:

Má päťoro duší, štyri letia o dušu, piata v kufri čuší. (*auto*)

Vrčí, ale nezavýja, nie je teda pes. Hučí, ale nešelestí, nie je teda les. Po rovinách, vrškoch loží, náklady a ľudí vozí cez mestá i dediny.“ (*auto*)

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: Na šoféra

Žiaci si predstavujú, rozmýšľajú aké autá poznáme, (nákladné, pretekárske, kamióny, osobné a iné) a rozvineme diskusiu. Vyfarbujú rozdielne autíčka na pracovnom liste (pozri prílohu č. 1).

Predstavia si, že sedia v aute a šoférujú. Pritom myslia na to, ako točia volantom, následne pohyb volantu skúšajú napodobniť súčasným krúžením oboch rúk. Činnosť robíme spoločne s deťmi, usmerňujeme ich, aby pohyby robili striedavo doľava a doprava. Žiaci si predstavujú, ako ide auto do zákruty a vyskočia za kolesami kamienky. Preto bodkovaním dokreslia drobné kamienky na ceste. (Činnosť opäť predvedieme).

Na obrázku je ešte písmeno A. Žiaci ho nájdu a predstavujú si, ako by mohli písmeno A dokresliť, aby získalo podobu postavičky. V závere žiakov motivujeme k vyjadreniu ich vlastných pocitov, skúseností a zážitkov z činnosti, ktorej sa práve venovali. Nezabúdame na priebežné pochvaly, povzbudenie, či výzvy.

2.2 Vyvodenie písmena E

Cieľ: Uvažovať nad fungovaním elektriny v bežnom živote. V súvislých vetách vyjadriť svoje poznatky a skúsenosti s elektrinou. Po naznačenej linke, čo najpresnejšie ukladať magnetkový tvar písmena E. Rešpektovať pritom smerovú orientáciu. Správne pomenovať elektrické prístroje. Rozpoznať a dokázať nakresliť vodorovné čiary.

Obsah: vodorovné čiary, samohláska E.

Pomôcky: tamburína, rumba guľa, fixy, farbičky, ceruzky, plagát s abecedou, lep, písmená E, magnetky, obrázky spotrebičov na letákoch a podobne, pracovný list.

1. Navodenie témy Elektrina

Hra: Elektrina

So žiakmi sa rozprávame o ich predstavách o elektrickej energii. Na ilustrácii im ukážeme, ako sa elektrina vyrába a dostáva do domov, bytov. Upozorníme ich na nebezpečenstvo pri nesprávnom zaobchádzaní s elektrinou a opýtame sa ich, aké majú skúsenosti s elektrickými spotrebičmi, ktoré poznajú, aké majú doma. Na papier vyberieme elektrické spotrebiče dennej potreby (kanvica, fén, rádio, počítač), respektíve obrázky elektrických spotrebičov, ktoré na fungovanie potrebujú elektrinu. Žiaci sa ich dotýkajú, spoločne popíšeme ich vzhľad a vlastnosti. Žiaci si pritom dobre uvedomujú význam zapísaných pokynov, ktoré sú veľmi dôležité pre ochranu ľudského života.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Blesk

Žiakom ešte raz pomocou obrázka vysvetlíme, že elektrina je vedená drôťmi. Pochytajú sa v stoji za ruky. Jeden žiak bude Blesk. V jednej ruke má tamburínku a v druhej rumba guľu. Keď potrasie tamburínou, žiaci kričia: „Blesk“ a trasú sa, keď potrasie rumba guľou, všetci sa pustia a napodobňujú hlasom vietor.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno E hľadáme spoločne na plagáte.

B) Hra: magnetkové písmeno E

Žiaci hľadajú v krabici magnetkové E. Pripínajú ho na magnetickú tabuľu, rovno na riadok. Vedeeme ich k precíznemu ukladaniu po čiare a ku koordinácii pohybov rúk a súčinnosti so zrakovou kontrolou.

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Hra: Elektrošok

Na zem sa vyznačí kriedou, špagátom podľa počtu žiakov teritórium – elektráraň tak, aby sa do nej všetci pohodlne zmestili. Žiaci sa sústreďia dnu, vo vyznačenom kruhu chrbtami k sebe. Úlohou každého je donútiť ostatných vystrčiť z kruhu von tak, že sa na povel vedúceho hry: Elektrošok! začnú navzájom vystrkovať zadkami. Ruky sa nesmú používať. Vyhráva ten, kto zostane v kruhu posledný. Hráme na viac kôl. Kruh – elektráraň môžeme postupne zmenšovať. Po hre na papier nalepujeme spoločne vystrihnuté väčšie písmená E. Dávame pritom pokyny k smerovej orientácii.

5. Reč

Hra: Hľadá elektrický spotrebič, ktorý nám pomáha

Na obrázkoch v letákoch spolu so žiakmi vyhladáujeme a pomenujeme elektrické spotrebiče denného použitia (rádio, fén, žehlička, práčka a podobne), objasňujeme ich účel a použitie. Žiaci sa môžu pokúšať tvoriť jednoduché vety, v ktorých sa budú tieto spotrebiče spomínať.

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: Nájdi písmeno „E“

Vrátíme sa k tomu, že elektrina je vedená drôťmi. Pohybmi rúk napodobňujeme blesky, ktoré vystreľujú ako pri búrke z mraku. Na pracovnom liste žiaci nájdu a vyfarbia

písmeno „E“ ľubovoľnou farbičkou. (Upozorňujeme ich na uvoľnenie ruky v zápästí.) Je tam viac písmen (pozri prílohu č. 2).

Za úlohu im ešte dáme, aby vytvorili elektrické cesty, ktorými by sa mohol prechádzať elektrický panák Emilián. Urobia to tak, že pomocou vodorovných čiar spoja všetky naznačené body, až im vzniknú cesty. Postupujú zľava doprava. (Žiakov podporujeme v ich činnosti. V závere ich motivujeme k vyjadreniu ich vlastných pocitov, skúseností a zážitkov z činnosti, ktorej sa práve venovali. Opäť nezabúdame na salutory).

2.3 Vyvodenie písmena I

Cieľ: Vedieť splniť úlohu. Zamerať sluchové vnímanie na zvuky v priestore. Zrakové vnímanie zamerať na vnímanie línie a jej zmeny. Rozoznať a vedieť nakresliť čiary.

Obsah: rovné čiary, samohláska I

Pomôcky: Podložka, písťalka, baliaci papier, predmety na skrývačku, indiánska členka, guľičky na náhrdelník, výkres a lep na členku, pierka, fixy, farbičky, ceruzky

1. Navodenie témy indiáni

Hra: Plazenie indiánov

Všetci žiaci si posadajú na koberec do kruhu ako indiáni, v strede ktorého sedí náčelník, s indiánskou členkou, so zaviazanými očami a pred sebou má písťalku. Jeden zo žiakov sa snaží v úplnej tichosti a nenápadne k nemu priplaziť a zapísať na písťalke. Náčelník Indigo musí dobre naťahovať uši a miesto nenápadného indiána poslepiacky označiť prstom. Vtedy Indigo ostáva náčelníkom a na rade je ďalší indián. Indián, ktorému sa podarí zapísať na písťalke sa stáva náčelníkom. Hra pokračuje.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Náčelník „Bystré ucho“

Túto hru si môžeme zahrať aj vonku. Kto z indiánov má najlepší sluch, kto najlepšie počuje? Žiakov motivujeme, aby povešali rôzne veci po stromoch (po triede). Žiaci musia zo vzdialenosti napríklad 5 metrov hádať, čo za zvuk počuli. Dieťa, ktoré odhalilo zvuk získava indiánske pierko. Na konci hry si môžu žiaci spočítat pierka.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno „I“ hľadáme na plagáte.

B) **Hra:** Indiánska pamäť

Žiakov rozdelíme do skupiniek. Každá skupinka dostane pierka a zo svojich rôznofarebných pierok postaví indiánsky stĺp- totem. Jeden člen skupiny zamení jedno pierko, ostatní indiáni sa zatiaľ otočia, aby nevideli zámenu. Keď to uhádnu, zamení sa s ďalším členom skupiny. Oceňujeme všetkých žiakov, ktorí zistili zámenu pierok, ostatných povzbudzujeme.

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Aktivita: Náhrdelníky pre indiánov

Dievčatá navliekajú náhrdelníky pre chlapcov a opačne. Navliekame valčeky, guľičky, pierka... skúšajú, či im prejde cez hlavu. Tu sa dá využiť aj pletenie z gumičiek.

5. Reč

Hra: Indián

Žiaci si posadajú na koberec. Jeden žiak dostane indiánsku čelenku, dá si ju na hlavu a chodí poza spolužiakov v kruhu, pričom rozpráva: *Každý správny indián, čelenku si spraví sám. Pierko, dáka gumička, pobehuje bez trička.* Položí čelenku niekomu z nich na hlavu, dotýchny sa postaví, starý indián si sadne na jeho miesto a spolužiakov obchádza ďalší indián s básničkou. Aktivita končí, keď si básničku prejdú všetci žiaci.

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: Výroba indiánskej čelenky

Žiaci majú svoje nazbierané pierka. Každý žiak dostane predkreslenú čelenku s indiánskymi motívami. Žiaci najprv predvádzajú šitie stehov vo vzduchu, potom s farbičkami, fixami podľa vzoru. Deti pri práci povzbudzujeme. Prezradíme im, že na čelenke je niekoľkokrát ukryté písmeno veľké tlačené I. Keď ho nájdú, nech ho vyfarbia najvýraznejšie a nad neho nalepia pierko. (Žiakov v ich činnosti slovne podporujeme a pochválime.)

2. 4 Vyvodenie písmena O

Cieľ: Porovnávaním usporiadať pásiky od najkratšieho po najdlhší. Pri chôdzi po špičkách koordinovať pohyby tela a držať rovnováhu. K všeobecným pojmom (ovocie, zelenina) priradiť konkrétne pojmy, ktoré sú im významovo podradené. Rozpoznať a nakresliť krátke zvislé čiary.

Obsah: krátke zvislé čiary, samohláska O

Pomôcky: balóny pre každého žiaka, papier na pásiky, kĺbko vlny alebo šnúrky, nožnice, plagát s abecedou, veľký baliaci papier, fixy, farbičky, ceruzky a kartičky z prírodovedy na priradovanie, pracovný list.

1. Navodenie témy Baloniáda

Hra: Pred žiakmi nafúkneme jeden z balónov a zaviažeme ho špagátikom. Zdôvodníme, prečo ho viažeme. Vysvetlíme žiakom, akú hru si s nimi zahráme. Potom spoločne striháme vlnu alebo šnúrky na kratšie dĺžky, aby boli pripravené na viazanie balónov. Každý nafúkne opatrne svoj balón a zaviaže ho s pomocou spolužiaka alebo učiteľa, asistenta. Šnúrku priviaže každý o svoju nohu. Úlohou žiakov - hráčov je popraskať čo najviac balónov súperom a svoj si pritom chrániť. Vyhráva ten, komu balón praskne poslednému.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Dlhé a krátke slová

Žiakov motivujeme, aby vymýšľali rôzne dlhé slová. Podmienkou je, že sa musia začínať na hlásku O. Žiak, ktorý vysloví správne slovo, si zoberie nafúknutý balónik. Na konci hry si môžu žiaci spočítať balóny.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno O hľadáme na plagáte.

B) Ukladáme a kreslíme pásiky papiera

Nastriháme si pásiky papiera a všetci ich spoločne poukladáme vertikálne (zhora dole) od najkratšieho po najdlhší na baliaci papier. Žiaci tak môžu porovnávať dĺžky pásov a podľa potreby meniť ich poradie. Medzi pásmi necháme miesto, aby žiaci mohli nakresliť rovnako dlhú čiaru. Potom sa striedajú v kreslení vertikálnych čiar a pri činnosti sa vzájomne pozorujú.

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Hra: Zvolaj „ó“

Žiaci sa pochytiajú za ruky do veľkého tvaru písmena O, ktoré je naznačené na koberci. Potom sa v línii postavia chrbtami pred seba a to tak, aby všetci mali priestor pohybovať sa po tomto tvare v kruhu. S rukami hore (pokiaľ možno bez prezuviok) stoja (obmena: chodia) po naznačenom O a nad hlavami si podávajú dookola balón. Keď niekomu balón spadne, všetci si na 3 sekundy čupnú a zvolajú: „óóó“. Žiaci sa snažia udržať smer a rovnováhu.

5. Reč

Hra: Košík s vitamínmi

Žiaci sedia v kruhu, každý je nejaký druh ovocia (môžeme si vzájomne pomôcť, názvy sa môžu opakovať). Na povel „Vymenia sa jablká a hrušky“ sa žiaci vymenia. Potom sa vystriedajú ďalšie ovocné dvojice žiakov a nakoniec sa vymení celý košík ovocia. Žiaci pomenúvajú, opisujú ovocie. Pripomenieme im, že ovocie obsahuje najviac vitamínov, hlavne keď je surové. Vysvetlíme si pojem surové. V obmene môžeme zakomponovať aj zeleninu.

Hádanky o vitamínoch:

Panička dlhá, na plot sa šplhá. (*Fazuľa*)

Sukne, sukne, samé sukne, zaplače, kto na ne kukne. (*Cibuľa*)

Sladká je a šťavnatá. Trhajú ju dievčatá, oberajú mamy, zobkajú ju vrany. Červené má líčka. Je to ... (*Čerešnička*)

Pri cestičke rastie kríček ako chrastie. Prútičky s'á hady hryzú, nieto rady. Plody, čierne uhličky, chutia ako cukríky. (*Černice*)

Nakoniec si môžeme zaspievať pieseň *O jedle*.

Zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=JbGb75QOqnQ>

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: „O“ so špagátom

Žiaci skúšajú ukazovák vo vzduchu kresliť balóny s rovnými šnúrkami. (Aktivite sa venujeme spoločne so žiakmi a opakujeme ju asi 3-5krát.) V pracovnom liste šašovi uleteli balóny. Žiaci ich rovnými čiarami spájajú so šašom (pozri prílohu č. 3). Pokúšajú sa spojiť všetky balóny tak, aby ich mal šaško v ruke so šnúrkami a dokresľujú rovné šnúrky aj balónom, ktoré ich nemajú. Žiakov v ich činnosti slovne podporujeme. Žiaci domaľujú aj ďalšie balóny, v tvare písmena O. V závere ich motivujeme k vyjadreniu vlastných pocitov, skúseností a zážitkov z činnosti, ktorej sa práve venovali. (Nezabúdame na priebežné pochvaly, povzbudená, či výzvy.)

2.5 Vyvodenie písmena U

Ciel': Zvládnuť voľný pohyb ruky pri kreslení veľkých a malých vln. Uplatniť zrakové vnímanie pri skladaní častí do celku. Ovládať pohyby vlastného tela. Vytvoriť opísať slová podľa obrázku na kartičkách. Vedieť nakresliť vlny.

Obsah: vlnovky, samohláska U

Pomôcky: Podložka, udica, baliaci papier, domino, obrázky rybiek, slová do hádaniek, fixy, farbičky, ceruzky, pracovný list

1. Navodenie témy Udica

Hra: Zvolí sa jeden žiak, ktorý bude rybár. Ostatné deti na podložku (koberec), ktorá predstavuje rybník, bude ryba úhor (obrázok na tabuli), ktorá vo vode pomaly pláva. Okolo rybníka chodí rybár s udicou, z ktorej visí špagát a hovorí: *Urobím si udicu, chytím pstruha, belicu, ulovím si uhra, upečiem ho tu hľa!* Žiak, ktorý sa prvý chytí špagátu je ulovená ryba - úhor. Posadí sa na miesto, kde povie rybár a čaká. Rybár loví ďalej, kým nechytí posledného úhora. Potom spoločne sedia pri ohnisku a rybár im dá milosť. Oni mu musia naraz zopakovať básničku.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Dlhé a krátke slová

Žiakov motivujeme, aby vymýšľali rôzne dlhé slová, v ktorých sa bude ukrývať samohláska „U“. Spolu s nimi zisťujeme z koľkých slabík sa dané slovo skladá. Žiaci, ktorí vyslovili slovo, prípadne uhádli počet slabík, záleží od šikovnosti žiakov, do rybníka vloží pripravenú rybku. Na konci hry si môžu spočítať rybky a nahádzať ich do rybníka.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno „U“ hľadáme na plagáte

B) **Hra:** Stratené písmená

Učiteľ porozkladá po triede písmená, ktoré sa žiaci doteraz učili. Všetci sa rozhliadajú po triede a zrakom hľadajú. Kto nájde písmeno, prihlási sa, no nesmie ho vysloviť, len očným kontaktom naznačí, kde je. Najlepší hľadač je ten, kto objaví písmeno „U“.

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Hra: Skladáme „U“ z domina.

Na baliaci papier nakreslím pred žiakmi veľké tlačené „U“. Prvá trojica žiakov skladá z domina po nakreslenej čiare „U“. Potom jeden z nich zhodí prvú kocku a ostatní pozorujú, ako sa im to podarilo zbúrať. Vystriedajú sa aj ostatné trojice. Môžeme žiakov rozdeliť aj na viac skupiniek, aby sa vystriedali viacerí.

5. Reč

Hra: Hľadáme „U“ v hádanke

S kamarátmi jedlo drobia, okrem toho ústa zdobia. (**Zuby**)

Sedí baba na hriadke, celá trčí v záplatke, kto ju okúsi, zaplakat' musí. (**Cibuľa**)

Pod klobúkom na jednej nohe stáva. (**Huba**)

Stojí, stojí, panáčik, má červený zobáčik. Kde vodička hrčí, tam zobáčik strčí. (**Hus**)

Nemá ruky, nemá nohy, no počuje hlas, zvuk, pohyb. (**Ucho**)

Pieseň: Pláva kačka. Rukami naznačujeme vlnenie vody

Zdroj: www.youtube.com/watch?v=toEu3iF6Auo&list=PLFTXB6J3y4LDrE0SZ8Z87-_IHm-3NA-6U

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: Písmeno „U“ z ľudského tela.

Opýtame sa žiakov či videli, ako plávajú rybky v akváriu. Žiaci napodobnia vlnitý pohyb rúčkou, nemo otvárajú ústa. Ako pláva veľká ryba (veľké vlny), malá ryбка (malé vlnky) (pozri prílohu č. 4). Aktivite sa venujeme spoločne so žiakmi a opakujeme asi 3-5krát.

Prejdeme na prácu v pracovnom liste a vlnenie malých a veľkých rýb žiaci ceruzou dokresľujú. (Žiakov v ich činnosti slovne podporujeme.) Nad rybky dokreslíme oblaky v tvare U. (V závere žiakov motivujeme k vyjadreniu ich vlastných pocitov, skúseností a zážitkov z činnosti, ktorej sa práve venovali. Podpora činností salutormi.)

2.6 Vyvodenie písmena M

Cieľ: Sústrediť sa pri počúvaní vyslovene j slabiky a spojiť ju do slova. Zrakové vnímanie zamerať na dôsledné vyplnenie určite j plochy bodkami. Vyjadriť rytmus básne pohybom tela. Sledovať a zachovať usporiadanie a nadväznosť jednotlivých krokov danej činnosti. Rozpoznať a nakresliť zvislé a vodorovné čiary.

Obsah: zvislé a vodorovné čiary, spoluhláska M

Pomôcky: múka, sitká, väčšia táčňa, plagát s abecedou, rakety, fixy, farbičky, ceruzky, papier formát A3, pracovný list.

1. Navodenie témy Mamička

Hádanky:

Počúvajte deti, hádanka k vám letí. Ktože u vás prvý vstáva, varí, pečie, šaty práva? Kto nám češe naše vlásky? Kto má pre náš vždy dost' lásky? Kto nás bozká na líčka? Naša dobrá ... (*mamička*)

Každý žiak nakreslí tvár mamičky a porozpráva nám o svojej mamičke. Žiakov povzbudzujeme k monológom.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Rozsypané slová

Žiakov motivujeme, aby pozorne počúvali slová, ktoré sa rozsykali na slabiky, vyslovujeme ich pomaly po slabikách. Potom im pomáhame, aby vyslovili spolu celé slovo. Mú-ka = múka, má-lo = málo, mi-lá = milá, u-mý-va = umýva, ma-ma=mama, Miš-ko=Miško.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno M hľadáme spolu so žiakmi na plagáte.

B) **Hra: Zrnká**

Na stôl položíme tenisové rakety. Úlohou detí je vkladať guľičky - zrnká do otvorov. Deti dávajú pozor, či zaplnili všetky otvory. Deti môžu pracovať individuálne aj skupinovo. Deti upozorňujeme na sústredenosť a bezpečnú prácu s guľičkami.

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Hra: Osievame múčku

Pohyb tela v rytme básne napodobňuje pracovný postup pri osievaní múky. Striedavo meníme smer pohybov zľava, doprava, a naopak. (Obmena: Môžeme použiť aj detské sitká do pieskoviska a pripraviť do vaničky žiakom piesok. Je to zábavná forma osievania a pritom si môžu ešte raz zaspievať.)

Môžeme sa zahrať aj na remeselníkov a objaviť aj iné remeslo. Mlynár je jedným z nich.

5. Reč

Hra: Návod na osievanie múčky

Ako sa osieva múčka sme videli v úvodnej časti. Ideme si to pripomenúť: 1. zoberieme sito. Nad sito nasypeme múku. 3. Sitom trasieme zľava doprava a múka sa sype na táčnu. Deti môžu vymýšľať, ako sa z múky pečie koláč. Môžeme si pustiť aj hudbu o mlynároch a na hudobný podklad spievať spoločne známu *pieseň: Kolo, kolo mlynské*

Zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=km2CYNjvTHo&list=PL86444E6813809879>

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: Spájaj štvorce

Žiakom rozdám pracovné listy, na ktorých sú samé bodky. Ich úlohou je nájsť spájaním bodiek, čo najviac štvorcov. Môžu byť rôzne veľké, môžu spájať aj farbičkami. Pri tejto aktivite žiakov slovne usmerňujeme, aby plynule kreslili najprv zvislé a potom vodorovné čiary a vedieme ich k uvoľnenému pohybu ruky.

Písmeno M je ukryté na obrázku z tučnejších bodiek, žiaci ho hľadajú, obtiaľnu a potom podľa svojho uváženia dofarbia. (V závere žiakov motivujeme k vyjadreniu ich vlastných pocitov, skúseností a zážitkov z činnosti, ktorej sa práve venovali.)

2.7 Vyvodenie písmena L

Cieľ: Sluchom určiť zvuk a hádať o akú krajinu ide. Podľa predlohy zostaviť obrazec. Správne odpozorovať napodobniť pohyby tela. Uvedomiť si slabikovú analýzu a syntézu slov, oblúčikmi zaznamenávať počet slabík v slove a vedieť vytlieskať slabiky.

Obsah: slučky v smere šípky a spoluhláska L

Pomôcky: špagát pre každého žiaka, karty zobrazujúce plošné tvary- obrazce, malé špáradlá s nádobou, plagát s abecedou, fixy, farbičky, ceruzky, papier formát A3, pracovný list.

1. Navodenie témy List

Žiakom rozpovieme príbeh o obálke bez adresy. Spolu s nimi rozmýšľame, komu je asi adresovaná. (Žiaci rozmýšľajú, komu bude patriť list.) Rozprávanie so žiakmi, rozvíjanie ich predstavivosti, fantázie. Pomaly im to naznačíme hádankou. Dám vám hádanku: Odíde a zase príde; bez murára, bez tesára vystavia si dom, pobýva si v ňom, a po čase — hybaj zase! nechá pustý dom. (*Lastovička*) (Žiaci hádajú o koho ide.) V obálke bude aj nápovedný obrázok s lastovičou rodinkou. List bude určite patriť Lastovičke domovej. Pokračujeme v rozprávaní o príbehu lastovičky Lenky. Deti, ja som malá lastovička Lenka. Mám rodinu po celom svete- v krajine Zvonov, Kráv, Džungle, krásnej hudby, Zvončekov a inde. Ale blíž sa jar. A ja letím domov. Viete kde? No predsa k vám.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Krajina zvukov (Lenka si nás vzala do krajiny rôznych zvukov.) Žiaci si posadajú do kruhu. Zatvoria oči a budú si predstavovať, kde sa nachádzajú. Púšťame im rôzne zvuky- ozveny z krajiny, bučanie kráv, zvony, zvuky z obydľí, otváranie dverí a iné. Žiaci si predstavujú v akej krajine sa nachádzajú a niekoľkými vetami ju opíšu. Každé dieťa povie, kde sa nachádza.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno L hľadáme spolu so žiakmi na plagáte.

B) **Hra:** Špáradlové obrazce

Úlohou žiakov je vyskladať zo špáradiel obrazce z obrázka, napríklad štvorec, obdĺžnik a podobne. Žiaci môžu pracovať individuálne aj skupinovo. Pre zručnejšie deti môžeme počet špáradiel zvýšiť. (Žiakov upozorňujeme na sústredenosť, aby si upevňovali vizuálnu pamäť a predstavivosť.)

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Hra: Let lastovičky

Ako lietajú lastovičky? Ukážeme žiakom postoj: Stoj spojný, ruky vzpažíme, hlavu dáme do mierneho záklonu (pozeráme do oblakov), ľavú nohu zanožíme a vydržíme v tejto polohe čo najdlhšie. Smer letu lastovičky, najprv prstom, potom predlaktím a nakoniec celou rukou. Precvičujeme asi 3-5krát.

5. Reč

Hra: Lastovička Lenka háda hádanky

Úlohou žiakov je: 1. povedať správnu odpoveď, 2. v ktorej časti uhádnutého slova počujú spoluhlásku L

- Nemá nohy – príde z dialí, nemá ruky – nesie dary, nemá ústa ani hlas, predsa veľa narozpráva, keď zavíta medzi nás. (*list*)

- Každé ráno na mňa čakáš. Už mi tečú slinky. Dovtedy ti držím uško, kým nepovie moje bruško: - Dost' tej dobrotinky! (*šálka*)

- Slimák nosí domček. Kohút hrebeň na hlave. Ja na nose dva oblôčky, keď mám oči zvedavé. (*okuliare*)

- Som tvoj kamarát. Popod teba, ponad teba, popod teba, ponad teba prešvihnem sa rád. (*švihadlo*)

- Ježibaba na ňu sadla, namôjveru, skoro spadla. Môj ocko je na rade, pracuje s ňou v záhrade. Čo je to? (*lopata*)

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: Let s lastovičkou

Súčasťou obrázkov je písmeno L, ktoré žiaci najprv nájdú a potom ľubovoľne vyfarbia. (Žiakov sledujeme a navádzame, aby vyfarbovali pekne, po čiaru.)

Žiaci si predstavujú, ako lieta lastovička okolo domov. Na obrázku porovnávame veľkosť domov. Malé domy žiaci vyfarbia nažltlo, veľké nahnedo. Naznačia let lastovičky tak, že spoja čiarami bodky uprostred papiera. (Činnosť žiakom názorne predvedieme a potom ju slovne usmerňujeme pri kreslení dvoch zvislých čiar.)

Krátko si objasníme význam krídel pre lastovičku. Žiaci potom skúšajú napodobniť tvar krídel šikmými čiarami. (Pri tejto aktivite ich slovne usmerňujeme, aby kreslili šikmé čiary striedavo doľava a doprava.)

V závere ich motivujeme k vyjadreniu vlastných pocitov, skúseností a zážitkov z činnosti, ktorej sa práve venovali. Nezabúdame na salutory.

2.8 Vyvodenie písmena V

Cieľ: Sústredene počúvať a na dohodnuté signály reagovať pohybom. Uplatniť predstavivosť pri kreslení kvetov. Orientovať sa v priestore podľa slovných pokynov. Vyhľadať slová začínajúce na spoluhlásku V. Podľa názorných ilustrácií spojiť šikmé čiary v jednom bode, koordinovať pritom pohyb ruky so zrakovou kontrolou.

Obsah: Spájanie šikmých čiar, spoluhláska V.

Pomôcky: kvitnúce kvety v kvetináči, alebo podľa ročného obdobia – lúčne, rezané, obrázky kvetov, plagát s abecedou, A3 papier s nakreslenou vázou, farebné papiere, nožnice, lep, kartičky s napísaným V (pre každého žiaka jedna kartička), farbičky, ceruzky, papier formát A3, pracovný list

1. Navodenie témy Vône kvetov

Hra: Na včielku a kvietky

Vyčítankou si žiaci spomedzi seba vyvolia včielku a určia, kto začne hru. Okrem včielky si každé dieťa vyberie názov kvetu, ktorým bude. Kvietok prvý v poradí začne:

Letela včelička z kvietka na kvietok a sadla si na fialku.

Včielka zatiaľ beží k fialke, ale fialka kričí: „*Nie tam!*“

Prvý kvietok: „*A kde?*“

Fialka: „*Na sedmokrásku.*“

Včielka beží k sedmokráske, ale sedmokráska kričí: „*Nie tam!*“

Fialka: „*A kde?*“

Sedmokráska: „*Na tulipán.*“

A tak sa hra opakuje. Úlohou včielky je obsadiť kvietok, ktorý sa vo vyvolávaní akokoľvek pomýli. Pomýlený kvietok sa stáva včielkou a hra sa opäť začína. (Žiakom ukážeme kvety, ktoré máme. Spoločne vnímame ich vôňu. Krátko sa o nej porozprávame, spomíname na iné vône, ktoré žiaci poznajú, pýtame sa, čo vonia a čo zapácha.) Podporujeme ich v konverzácii.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Čo to vonia?

Vymenujeme rôzne veci (napríklad parfum, kvet, obchod, obed, ulica). Podľa toho, čo budú žiaci počuť, a čo im z toho bude voňať, nakreslia do vzduchu kvet. (Ukážeme im ako.) V rozdielnych názoroch na to, čo im vonia a čo nie, motivujeme ich k rozhovoru o ich vlastných skúsenostiach.

3. Zrakové vnímanie

A) Písmeno V hľadáme spolu s deťmi na plagáte.

B) Hra: Váza s kvetmi

Do jednej polovice A3 papiera nakreslíme vázu. Žiakov motivujeme, aby každé z nich nakreslilo na farebný papier jednoduchý kvet a vystrihlo ho. Kvety potom spoločne nalepíme nad vázu. Podporujeme spoločnú, tvorivú prácu.

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Hra: Cibul'a

Pomôcky: čo najväčší počet odevov – nohavíc, pulóvrov, svetrov, vetroviiek...

Žiakov rozdelíme do dvoch skupín. (Môžu sa rozdeliť na chlapcov a dievčatá, alebo aj na zmiešané skupiny.) Zvolia si medzi sebou jedného, ktorého naobliekajú. Zvíťazí tá skupina, ktorá naoblieka svojho hráča do čo najviac vrstiev šatstva a čím skôr. Môžeme určiť aj časový limit.

5. Reč

Hra: Na záhradníka

Využijeme obrázky kvetov. Žiaci sedia okolo stola, na ktorom sú obrázky opakom hore. Jeden žiak je záhradníkom. S kanvičkou alebo inou pomôckou typickou pre záhradníka obchádza spolužiakov a hovorí: Mám ja veľkú záhradu, poznám v nej každý kút, pod' si ku mne Veronika, niečo odtrhnúť. Žiak, ktorý je záhradník vyzve k sebe oslovené dieťa, ktoré si vyberie obrázok, pozrie si ho a potom opisuje ostatným deťom. Žiak, ktorý uhádne, o aký kvet ide sa stáva záhradníkom a hra sa opakuje.

Deťom rozdáme kartičky formátu A5 s napísaným písmenom V. Požiadame ich, aby ku každému písmenu V nakreslili jednoduchý obrázok predmetu, ktorý sa začína na V. O predmetoch, ktoré žiaci navrhujú potom rozprávame a navrhujeme im, aby svoje obrázky ukázali a popísali ich význam.

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Hra: Listy kvetov

Slovo vôňa začína na V. Spoločne so žiakmi skúsime tvar tohto písmena napodobniť prstami. (Žiakov vedieme názorne, aby túto aktivitu zvládli.)

Tvaru písmena V sa podobajú niektoré listy kvetín. Skúsme vyhľadať písmeno veľké tlačené V nakreslené v tvare listu rastlín. Žiaci ho vyfarbia zelenou.

Ku kvetom na obrázku dokreslíme listy v tvare V, aby kvetine nič nechýbalo. (Činnosť názorne ukážeme a potom slovne deti usmerňujeme, aby listy kreslili spojením dvoch šikmých čiar v bode na konci stonky.) Kveti majú hlavičky a chýbajú im stonky. Dokreslíme všetkým kvetom chýbajúce časti. Žiaci by mali zamerať zrakovú pozornosť, vyhľadať a dokresľovať aj chýbajúce časti kvetov. Kveti môžeme pestrofarebne vyfarbiť.

V závere žiakov motivujeme k vyjadreniu ich vlastných pocitov, skúseností a zážitkov z činnosti, ktorej sa práve venovali.

3 KONCEPT VYUČOVACEJ HODINY PÍSANIA

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Ročník: nultý

Vyučujúci: PaedDr. Lenka Korfantová

Tematický celok: Hláska „s“

Prierezové témy: Výchova k manželstvu a rodičovstvu, multikultúrna výchova, regionálna výchova, ochrana života a zdravia

Medzipredmetové vzťahy: Výtvarná výchova, telesná výchova, tvorivá dramatika, hudobná výchova

Všeobecné ciele:

- a) Poznať a čítať písmená slovenskej abecedy
- b) Písať správne tvary písmen slovenskej abecedy
- c) Rozvíjať komunikačné a vyjadrovacie schopnosti

Špecifické ciele:

Kognitívne

- a.1) Čítať slová spoločne s učiteľom vytvorené z daných písmen
- c.1) Počúvať a zopakovať rozprávanie
- c.2) Používať spisovnú výslovnosť

Psychomotorické

- b.1) Písať správne písaný tvar písmena „s“

Afektívny

- c.3) Podporovať záujem o čítanie a písanie

Typ vyučovacej hodiny: expozičná

Vyučovacie metódy: riadený rozhovor, didaktická hra, práca s ilustráciou, produkčná metóda

Organizačné formy práce: spoločná práca, samostatná práca

Pomôcky: multimedialný disk PC, dataprojektor, plagát s abecedou, oblečenie a predmety na hru, pracovný list, pieskové písmená, farbičky a bábika.

Výkonový štandard:

Žiak vie:

- čítať slabiky vytvorené z daných písmen (2. úroveň – porozumenie)
- určiť význam prečítaného slova (2. úroveň – porozumenie)
- tvoriť vety podľa zadania (3. úroveň – aplikácia)
- kresliť obrázok podľa návodu (2. úroveň – porozumenie)
- písať správne malé písané s (1. úroveň – zapamätanie)
- prejavovať záujem o čítanie a písanie (2. úroveň – reagovanie) (ŠPÚ, 2008).

Úvodná časť:

Rozcvičenie očí a rúk, cvičenie na sústredenie pozornosti žiakov.

Očná gymnastika:

Činnosť: Žiaci pred písaním zatvoria na krátku chvíľku oči. Uvoľnene sedia a dajú si dlaň asi na 10 cm pred oči. Všetci sa pozerajú na stred dlane. Žiakov vyzvem, aby zrak zamerali na nejaký bod v triede napríklad: všetci sa pozeráme na tabuľu, na dvere, na vlajku a podobne. Vzdialené body striedam, žiaci zaostrujú pohľad na body a späť do dlane. (Poznámka: cvičíme zaostrovanie zraku na predmet). Ďalšie cvičenie je zaostrenie zraku od krajnej polohy vľavo do krajnej polohy vpravo a opačne. Asi 5 až 10-krát.

Zrakový diktát: Pomenujem smer, polohu, kam majú žiaci zamerať zrak, napríklad vpravo, dole, hore, vľavo. Striedam polohy.

Hra: Hádaj, hádaj

Cieľ hry: Rozvoj pozornosti, vnímania a pamäte, rozvoj sebahodnotenia.

Pomôcky: asi 20 kusov rôznych predmetov, veľká šatka

Postup: Žiaci stoja v kruhu okolo lavice. Na 2–3 minúty im ukážem predmety skryté pod šatkou. Ich úlohou je zapamätať si čo najviac predmetov. Hra je ako motiváciou pri vyvádzaní novej hlásky, tak väčšia časť predmetov sa začína na rovnakú hlásku. Napríklad: sloník, srdce, slimák a iné. Okrem týchto sú tam aj predmety s inou začiatočnou hláskou, ale tých je menej. Až po zakrytí predmetov šatkou im poviem, ktoré mi majú vymenovať. Napríklad: Porozmýšľaj a vymenuj len tie predmety, ktoré sa začínajú na hlásku „S“. Úlohou žiakov je po zapamätaní si čo najviac predmetov, ktoré videli.

Zoberiem bábiku a pýtam sa, čo im pripomína. Ak povedia uspávanku, tak so žiakmi spievame pieseň *Spi bábika* s bohatou frekvenciou hlásky S na začiatku slova. Prstom ukazujeme na spievané slová. Žiaci pozorujú postupný proces čítania zľava doprava, zhora dole, po slovách aj po riadkoch.

Expozičná časť:

Spi, bábika, zavri očka,
spí už tvoja postelôčka,
spinká vtáčik, spinká psíček,
spinká sivý kocúriček.
Aj slniečko išlo spať,
Nebude sa s tebou hrať.

2. Sluchové vnímanie

Hra: Vytlieskavame rytmus piesne

Spolu so žiakmi v stoji vytlieskavame po slabikách rytmus básne. Povzbudzujeme ich, aby sa zapojili do hrovej činnosti. Podľa záujmu opakujeme aktivitu 2–3-krát, môžeme ich rozdeliť na chlapcov, dievčatá a spoločne.

3. Zrakové vnímanie

A) písmeno S vyhladáme a vyznačujeme spoločne s deťmi v piesni na tabuli

Obrázok 4 Vyznač „s“

Prameň: vlastný návrh

B) Písmeno S hľadáme v slovách.

Písmeno S napísané na kartičkách priradíme k začiatočnému písmenu slov napísaných na kartičkách: S – SLIMÁK, S – SLAMA, S – SRDCE, S – SENDVIČ, S – SAMO, S – SLON, ...

C) Písmená **s** zakrúžkujeme v piesni Spi bábika

4. Hmatovo-kinestetické vnímanie a priestorová orientácia

Žiaci modelujú písmeno S z plastelíny. Hotové písmená potom poukladajú na plochu podložky. Učiteľka ich pritom usmerňuje pokynmi vyjadrujúcimi priestorové vzťahy: polož doľava, hore, dole, doprava, do stredu, vedľa a podobne.

Pieskové písmeno si posúvajú medzi sebou a dotykcom ho skúmajú.

5. Reč

Hra: Hádanky, ktoré sa začínajú na S

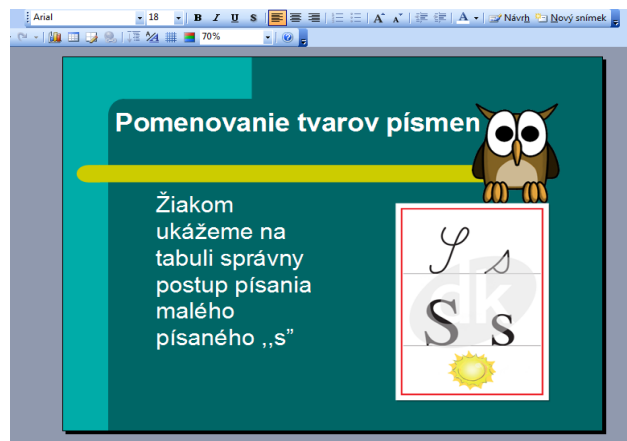
Lozí, lozí po chodníku, na chrbte má dom. Nebojí sa dažďa, búrky, ukryje sa v ňom. (*slimák*)

Štyri rohy, nebehá to, štyri rohy, negrá to. (*stôl*)

V lete je oblečený, v zime nahý. (*strom*)

Ktorý vták má na konci raka? (*straka*)

Žiaci povedia, ktoré písmeno sa budú učiť písať (je zakrúžkované v básni). Potom pozorujú obrázkový postup.

Obrázok 5 Tvary „s“

Prameň: vlastný návrh

6. Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu

Na multimedialnom disku k šlabikáru spustíme program s animáciou postupu správneho písania malého písaného „s“. Animáciu niekoľkokrát opakujeme a žiaci opisujú pohyb perom. Potom píšú tvar malého písaného „s“ vystretou rukou „vo vzduchu“ spolu s animáciou. Postup písania môžeme ukázať aj na tabuli.

Nasleduje práca v grafomotorickom liste, podľa pokynov a usmernení učiteľa.

Fixačná časť:

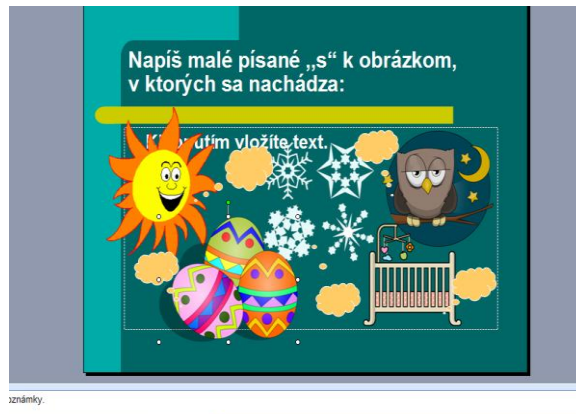
Práca na interaktívnej tabuli. Vymenujeme obrázky. Dopíšeme malé tlačené „S“ k tým slovám, v ktorých sa nachádza. Vyvolávame žiakov k tabuli. Nahlas slová vyslovíme a všetci nahlas opakujeme. Skúšame slová slabikovať.

Obrázok 6 Vymenuj obrázky

Prameň: vlastný návrh

Po vymenovaní obrázkov nasleduje ďalšia aktivita na interaktívnej tabuli a to písanie malého písaného s k obrázkom v ktorých sa s nachádza.

Obrázok 7 Napiš „s“

Prameň: vlastný návrh

Keďže sa do písania určite nezapojili všetci žiaci, využijeme ďalšiu hru, kde sa možno prejaví.

Obrázok 8 Prirad' písmeno

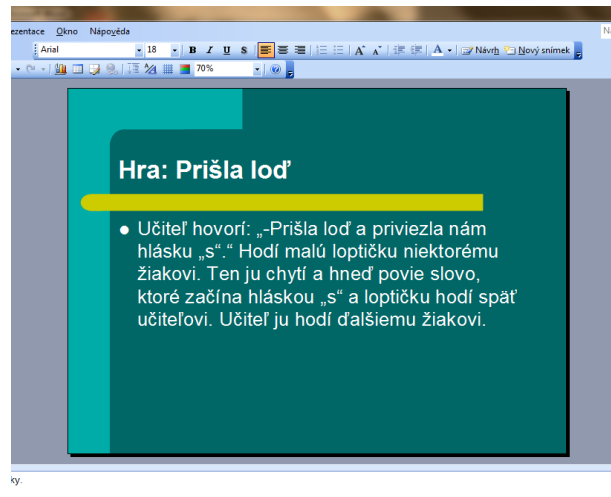
Prameň: vlastný návrh

Nasleduje hra: Spíme.

Žiaci majú hlavy položené na laviciach a „spia“. Učiteľ určí hlásku, v našom prípade „s“, na ktorú sa všetci prebudia. Zdvihnú hlavy hore. Ak v slove určená hláska nie je, zostanú spať, hlavy dajú dole.

Obmena: určená hláska je na začiatku slova, v strede slova, na konci slova.

Záverečná časť: zahráme sa hru v ktorej budeme hľadať hlásku „s „

Obrázok 9 Prišla loď

Prameň: vlastný návrh

Úplne na záver môžu ísť k tabuli všetci žiaci. Zistíme spätnú väzbu, aké písmeno sme sa na dnešnej hodine naučili. Hľadáme ho na interaktívnej tabuli a krúžkujeme. Pochválime žiakov za aktivitu a povzbudíme do práce na ďalších vyučovacích hodinách.

Obrázok 10 Označ tvary písmena

Prameň: vlastný návrh

ZÁVER

Z pedagogickej praxe vyplýva, že téma grafomotorických aktivít má svoje nezastupiteľné miesto v primárnom vzdelávaní. Prínos je predovšetkým v praktickej oblasti, kde boli vytvorené didaktické aktivity na podporu písania v primárnom vzdelávaní. Tieto aktivity obsahovali činnosti zložené z hier, ktorých cieľom je zámerne rozvíjať u žiakov grafomotorické schopnosti a zručnosti písať. Činnosti boli navrhnuté a vytvorené podľa témy, na ktorú nadväzovali pracovné listy. Úlohy boli formulované tak, aby sa mohli zaradiť priamo do vyučovania, či už v celku alebo ich vyberať podľa aktuálnej potreby s vysvetľovaním, podnecovaním učiteľov, individuálnym prístupom, znalosťou nových faktov a pojmov. Ukázalo sa, že tento spôsob bol efektívny z pohľadu získavania skúseností s hovorenou i písanou rečou. Práca ponúkla zábavné spôsoby grafomotorických cvičení, ktoré u žiakov, aj integrovaných podporia ich koncentráciu ale aj efektívnosť hodín slovenského jazyka a literatúry v nultom ročníku primárneho vzdelávania. Podobné postupy môžeme zavádzať aj v prvom ročníku základnej školy.

Pri efektívnosti vyučovacieho procesu je potrebné vedieť diagnostikovať pozitívne a negatívne faktory pôsobiace na kvalitu vyučovania. Efektívnosť vyučovacieho procesu, čiže spoločnej činnosti učiteľa a žiaka sme zistili podľa toho, že nevzniklo rušivé pracovné prostredie. Zhodujeme sa s autorkou Kosovou (2000, s. 109), ktorá uvádza, že efektívnosť vyučovania zvyšuje dobrá motivácia, podnetné prostredie, vhodne využitý čas, plynulosť výučby či dobrá mienka žiakov o svojich schopnostiach a podobne.

V spolupráci s materskou školou bolo odporúčané realizovať tvorbu, prípadne pravidelné používanie vhodných pracovných listov pre rozvoj grafomotoriky. Učiteľky pri zostavovaní pracovných listov musia myslieť na ich formálnu a obsahovú podobu, zamerať sa na rozvoj reči, sluchového vnímania, priestorovej orientácie, celkovej motorickej obratnosti, na podklade ktorých sa neskôr budú utvárať zručnosti a vedomosti.

Tvorba edukačných listov na rozvoj grafomotorických schopností detí si od učiteľov vyžaduje pedagogickú erudíciu aj výtvarné dispozície. Formálne a obsahové parametre a ich variabilita sú preto substrátom pre vznik každého edukačného listu. Ako motivácia, inšpirácia slúži rozmanitá ponuka edukačných listov v materských školách aj na knižnom trhu. Môžeme vyzdvihnúť autorov J. Doležalová, M. Lipnickú, M. Nemčíkovú, J. Nemčíka a mnohých ďalších, ktorí ponúkajú a vysvetľujú rozvojový prístup v oblasti grafomotoriky detí aj námety, či tvorbu vhodných pracovných listov.

Do vyučovacieho procesu sa osvedčilo zaraďovať okrem práce s textami v učebniciach aj prácu s rôznymi súvislými a nesúvislými textami, alternatívnymi zdrojmi, zadávať žiakom viac tvorivých a problémových úloh – úloh s vyšším podielom kognitívnej náročnosti, samozrejme odvíja sa to od individuálnych zvláštností žiakov..

Táto práca môže byť inšpiráciou pre ďalších pedagógov s cieľom skvalitniť aj túto metodiku vzdelávania. Podarila sa mi nadviazať aj bližšia spolupráca so začínajúcimi kolegyňami. Zavedenie hry do učenia v nich odľahčilo napätie a v žiakoch otvorilo spontánnosť ku grafomotorickým aktivitám.

Veľkým prínosom pre pedagógov je možnosť zúčastňovať sa vzdelávacích podujatí organizovaných univerzitami a metodicko-pedagogickými centrami, kde sa dozvedia nové a odborné informácie podnetné pre vlastnú prax.

Vzájomné hospitácie medzi pedagogickými zamestnancami, hlavne z primárneho vzdelávania začínajú slúžiť na obohatenie a získanie skúseností, čo sa nám v novom školskom roku osvedčilo.

Odoberať v škole čo najširšie spektrum odborných publikácií a využívať vo vyučovaní, vytvoriť fond materiálov s grafomotorickými aktivitami je našou najbližšou metou v tomto školskom roku.

Zapájať individuálne do procesu rozvíjania grafomotorických aktivít všetkých žiakov, vrátane integrovaných.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BEDNÁŘOVÁ, J.-ŠMARDOVÁ, V. 2012. Školská zrelosť Čo by malo dieťa vedieť pred vstupom do školy. 1. vydanie. Brno. Edika, 2012. 100 s. ISBN 978-80-266-0049-7.
2. DOLEŽALOVÁ, J. 2010. Rozvoj grafomotoriky v projektech. Praha. Portál, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7367-693-3.
3. KOSOVÁ, B. 2000. Rozvoj osobnosti žiaka (so zameraním na I. stupeň základnej školy). 1. vydanie. Metodické centrum, Prešov. 2000 ISBN: 80-805-179-6.
4. LIPNICKÁ, M. 2007. Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní. Praha. Portál. 2007. 63 s. ISBN 978-80-7367-244-7.
5. PONDELÍKOVÁ, R. 2011. Rozvoj grafomotoriky pomocou výtvarných techník. 1. vydanie. Bratislava. Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. 2011. 54 s. ISBN 978-80-8052-379-4.
6. SIHELSKÁ, E. – SIHELSKÝ, B. 2009. Ako poznávať (skúmať) žiakov. In Pedagogické rozhľady. ISSN 1335-0404, 2009, roč. 18, č. 5, s. 5-10.
7. SVOBODA, P. 2011. Zábavná cvičení pro rozvoj čtení. Praha. Portal, 2011. 56 s. ISBN 978-80-7367-905-7.
8. ŠEPELÁKOVÁ, I.- MIŇOVÁ, M. 2010/11. Konštruktívna škola- východisko transmisie? In Naša škola: Odborný metodický časopis pre učiteľov materských škôl a 1. stupňa základných škôl. ISSN 1335-2733, 2010/11, roč. XIV, č. 3-4, s. 15-18.

Internetové zdroje

9. Abeceda. [online]. Hrkalka.sk, [cit. 12.9.2014]. Dostupné na internete: <http://www.basnicky.hrkalka.sk/?basnicka=1001>
10. Hádanky. Bez autora. [online]. najmama.sk, [cit. 12.8.2014]. Dostupné na internete: [www. http://www.najmama.aktuality.sk/aktivity/hadanky/](http://www.najmama.aktuality.sk/aktivity/hadanky/)
11. Vladová, K. 2004. Učebný plán a učebné osnovy pre nultý ročník základnej školy. Infovek.sk, [cit. 12.9.2014]. Dostupné na internete: http://www.infovek.sk/predmety/hudvych/html/pdf/up_uo_nulty_roc_zs.pdf
12. Zápotočná, O. 2004. Kultúrna gramotnosť v sociálno-psychologických súvislostiach. [online]. [cit. 2014-08-25]. Dostupné na internete: http://www.fedu.uniba.sk/uploads/media/Gramotnost-_vyvin_modelov.pdf

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Pracovný list s písmenom A

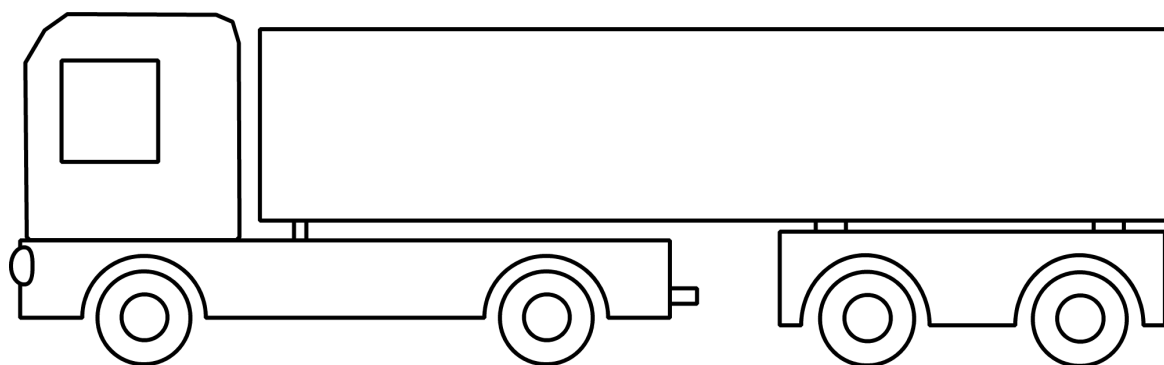
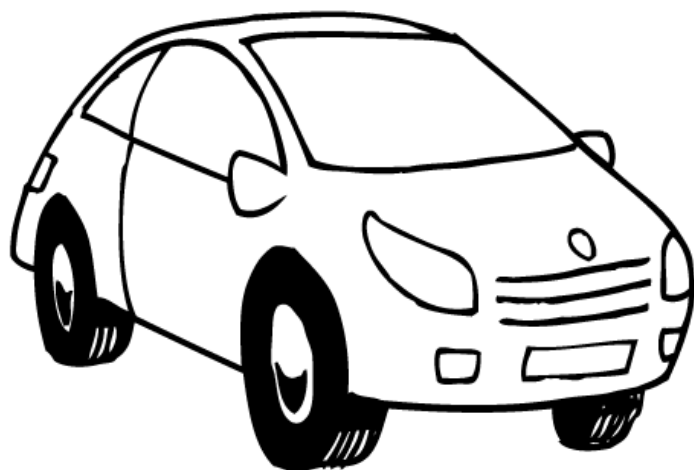
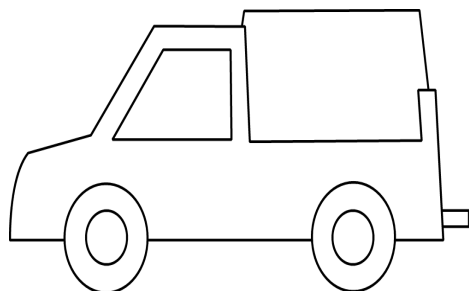
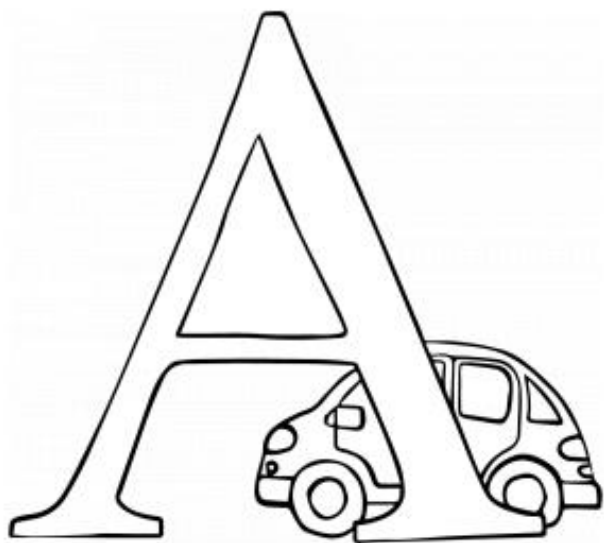
Príloha 2 Pracovný list s písmenom E

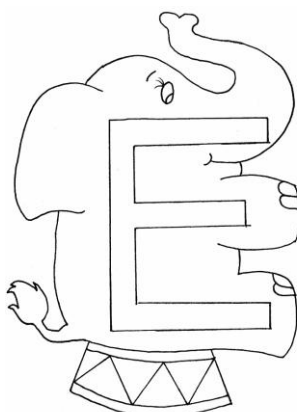
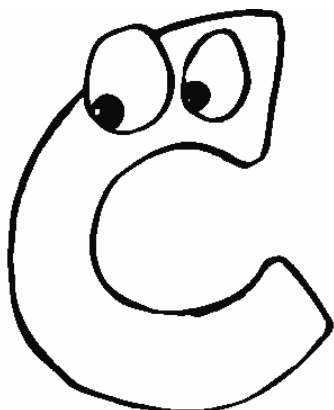
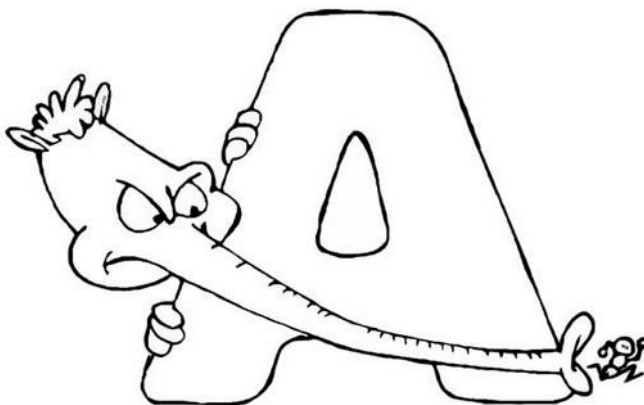
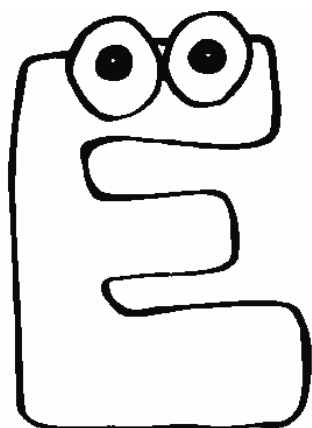
Príloha 3 Pracovný list s písmenom O

Príloha 4 Pracovný list s písmenom U

Príloha 5 Pracovný list s písmenom V

Príloha 1 Pracovný list s písmenom A

Príloha 3 Pracovný list s písmenom O

